

<https://doi.org/10.36719/2706-6185/43/99-104>

Esmira Rövşənova

Bakı Dövlət Universiteti

esmirarovshanova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1635-6971>

Jurnalist yaradıcılığının beynəlxalq prinsiplərinə yeni baxış

Xülasə

Məqalədə tarixi şərait, ictimai amillər və siyasi hadisələr fonunda formalaşan mətbuatın nəzəri konsepsiyalarından bəhs olunur. Eyni zamanda dünyada baş verən ictimai-siyasi hadisələr fonunda jurnalist yaradıcılığının beynəlxalq prinsiplərinin get-gedə dəyişməsi, təhrif olunması, əsl mahiyyətinin ideoloji istiqamətlərə yönəldilməsi faktlarla göstərilir. Müasir informasiya texnologiyalardan aktiv istifadə olunduğu bir dövrdə sosial media, xüsusilə sosial şəbəkələr özü ilə bir sıra – ayrı-ayrı fərdlərə, sosial qruplara, dövlətə, cəmiyyətə yönəlik təhlükələr gətirir ki, bunlara nəzarət çox zaman mümkün olmur. Bütövlükdə məqalədə Azərbaycanda klassik və müasir media sistemlərinin fəaliyyət prinsiplərindən bəhs olunur və son illərdə beynəlxalq media sistemləri tərəfindən belə prinsiplərin kobud şəkildə pozulması halları faktlarla əsaslandırılır. Azərbaycan media sisteminin yeni müstəqillik çağının ilk illərində güvəndiyi və tətbiq etməyə çalışdığı jurnalistikanın beynəlxalq modellərinin Qərbin özündə iflasa uğraması ətrafında təhlillər aparılır. Özündə insan hüquq və azadlıqlarının, media azadlığının qorunması ilə bağlı bu qədər problemlər olduğu halda, Qərbin başqa dövlətlərə demokratiya dərsi verməyə çalışması ikili standartlardan xəbər verir. Ortaya qoyulan bütün faktlar bir daha sübut edir ki, biz Azərbaycan klassik jurnalistikasına söykənməklə daha böyük uğurlar qazana bilərik.

Açar sözlər: *Qərb prinsipləri, media sistemi, söz azadlığı, demokratiya, qərəzsizlik, dəqiqlik, ideologiya, konsepsiya*

Esmira Rovshanova

Baku State University

esmirarovshanova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1635-6971>

New Review for International Principles of Journalistic Creativity

Abstract

This article discusses the theoretical concepts of the press, formed against the backdrop of historical conditions, social factors, and political events. At the same time, it highlights how, in the context of global social and political developments, the international principles of journalistic creativity have changed and been distorted, with their true essence being directed toward ideological purposes. In an era of active use of modern information technologies, social media, particularly social networks, present numerous threats to individuals, social groups, the state, and society, many of which are often impossible to control. The article further examines the operating principles of both classical and modern media systems in Azerbaijan, substantiating instances of gross violations of these principles by international media systems in recent years with concrete facts. It analyzes the failure of the international journalism models that the Azerbaijani media system initially tried to adopt during the early years of its independence, particularly in the West. The article argues that the West's attempt to teach democracy to other countries, despite its own struggles with human rights, media freedom, and freedom of speech, demonstrates a double standard. All the evidence presented reaffirms that greater success can be achieved by relying on the classical journalism traditions of Azerbaijan.

Keywords: *Western principles, media system, freedom of speech, democracy, impartiality, accuracy, ideology, concept*

Giriş

Jurnalistika özünün inkişaf tarixində çox çətin dövrlər yaşamışdır. “Tarixi təcrübə sübut edir ki, hər bir əsrin əvvəli və sonu xüsusi eksesslər, ciddi dəyişikliklər prosesi keçirir” (Məmmədli, 2013, s. 45). Uzun tarixi inkişaf yolu keçmiş mətbuatın nəzəri konsepsiyaları yaranmışdır. XIX əsrin əvvəllərindən bu yaradıcılıq sahəsi artıq öz konsepsiyasını da meydana qoymuşdur. “Jurnalistikanın lap erkən çağlarından onun ifadə azadlığı, təqdim etdiyi informasiyanın müstəqilliyi ətrafında mübahisələr və mübarizələr başlamışdır. Mətbuat azadlığı problemi hələ XVII əsrdə İngiltərədə ciddi şəkil almışdı. Mətbuatın vəzifəsi və cəmiyyətdə yeri barədə diskussiyaların Avropada üç yüzə yaxın yaşı var” (Məmmədli, 2013, s. 116). Və bu yüz illər dövründə jurnalistikanın dörd mühüm nəzəriyyəsi yaranmışdır. Mətbuatın avtoritar, libertarian, sosial məsuliyyət, sovet-kommunist nəzəriyyəsi kimi araşdırılan bu elmi baxışlar ABŞ sosioloq və mətbuat tədqiqatçıları Fred Sibert, Teodor Piterson, Uilbur Şrammın “Mətbuatın dörd nəzəriyyəsi” adlı kitabında öz təhlilini tapmışdır (Sibert, Piterson, Şramm, 1998). Biz bu məqalədə həmin modellər üzərində dayanmağı lazım bilmirik, çünki bununla bağlı bizdə də bir çox elmi ədəbiyyat mövcuddur. Təkcə onu demək istərdik ki, jurnalistikanın bu nəzəri konsepsiyalarının hər biri öz dövrünün media həqiqətlərini əks etdirir.

Tədqiqat

Jurnalistikanın Qərb prinsiplərinə yeni baxış

XX əsrin sonu və XXI əsrin əvvəllərində jurnalistika tamamilə yeni konsepsiyalar əsasında fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Bu da kütləvi informasiya vasitələrinin inqilabi səviyyədə yeni texnologiyaya keçid prosesi ilə daha çox bağlıdır. Bu gün dünya jurnalistikası internet sisteminə qədəm qoyması ilə yeni bir inkişaf, yaradıcılığa yeni yanaşma tərzini qəbul etmişdir. İnformasiya texnologiyasının inkişafı mətbuatın sosial məsuliyyət nəzəriyyəsinə də yeni baxış tələb etməkdədir. Məlumdur ki, sosial məsuliyyət nəzəriyyəsinin əsas məqsədləri sırasında cəmiyyəti bilgiləndirmək, maarifləndirmək, əyləndirmək funksiyalarını, mətbuatda söz azadlığını, jurnalistin müstəqilliyini, ictimai rəyin nəzərə alınmasını, şəxsi həyata müdaxilənin yol verilməzliyini, bütün bunlara görə öz üzərinə sosial məsuliyyət götürməsinə vacib sayır. Və beləliklə, bu nəzəriyyənin prinsiplərinə Qərb ölkələrində əməl olunmasını mətbuatda – bütövlükdə KİV sistemində uzun müddət müşahidə etmişik.

SSRİ-nin süqutu ilə ən ciddi senzura qadağalarını əsas tutan sovet – kommunist mətbuat konsepsiyası da öz gücünü itirdi və keçmiş sovet respublikaları, o cümlədən müstəqil Azərbaycan müstəqil mətbuat konsepsiyası ilə fəaliyyətə başladı. 1980-ci illərin sonlarında Azərbaycanı bürüyən hakimiyyət uğrunda xaos hərəkəti Ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən rəhbərliyə qayıtması ilə aradan qaldırıldı və ölkədə demokratik quruculuq fəaliyyətinə start verildi. Heydər Əliyev deyirdi: “Azərbaycanda mütərəqqi mətbuat ənənələrinin qorunub inkişaf etdirilməsi, müasir beynəlxalq təcrübə ilə zənginləşdirilməsi, kütləvi informasiya vasitələrinin imkanlarından ölkəmizdə hüquqi dövlət quruculuğu, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması, demokratik islahatların həyata keçirilməsi... dövlət siyasətinin əsas məqsədlərindəndir” (Xəlilov, 2001, s. 213). Ümummilli liderin bu konsepsiyası onun özünün müəllifi olduğu və 1995-ci ildə qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası” nda bütün detalları ilə öz təsdiqini tapdı. Təsədüfi deyil ki, bu sarsılmaz xidmətlərinə görə akademik İsa Həbibbəyli Heydər Əliyevin ömür yolunu “Azərbaycan dövlətinin epopeyası” (Heydər Əliyev və milli mətbuat, 2023, s. 6) adlandırır. Heydər Əliyevin mətbuata dair yaratdığı məktəbi bu gün Prezident İlham Əliyev xüsusi bir dövlətçilik bacarığı ilə daha da genişləndirir. Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda media sisteminin daha da inkişafı və demokratikləşməsi yolunda Mətbuat Şurası, Media Agentliyi, müstəqil qurumlar yaradılmasına xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşmaqdadır. Bütün bunlara görə ki, “Azərbaycanda KİV ilə dövlətin münasibətləri sintezləşdirilmiş model əsasında qurulur. Bu model dünyada ümumi qəbul edilmiş “dövlət-mətbuat” qarşılıqlı münasibətlərinin bir neçə modelinin elementlərini özündə birləşdirir: mətbuatın sosial məsuliyyət modeli... informativlik, dəqiqlik, obyektivlik” (Heydər Əliyev və milli mətbuat, 2023, s. 87).

Bu gün Azərbaycan media sistemi bu modellərlə fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev vaxtaşırı olaraq jurnalistlərlə görüşlər keçirir və medianı daha da demokratik səviyyəyə qaldırmaq üçün məsləhətlərini verir. Təsədüfi deyil ki, Prezidenti İlham Əliyev iki dəfə

“Jurnalistlərin dostu” nominasiyasının qalibi olmuşdur. “Jurnalistlərin dostu” mükafatının təqdimat mərasimində İlham Əliyev demişdir: “İlk növbədə yenidən məni “Jurnalistlərin dostu” mükafatına layiq gördüyünüz üçün sizə minnətdaram... çalışacağam ki, bundan sonra da “Jurnalistlərin dostu” kimi Azərbaycanda azad mətbuatın inkişafı üçün söylərimi əsirgəməyim. Bu mükafatın verilməsi böyük məna daşıyır. Çünki ölkə Prezidentini “Jurnalistlərin dostu” adına sizin tərəfdən layiq görməyiniz, əlbəttə ki, Azərbaycanda azad mətbuatın inkişafında görülən işlərə işarə vurur. Mən bundan sonra da çalışacağam ki, Prezident kimi Azərbaycanda azad medianın inkişafı üçün dəstəyimi verim və beləliklə, ölkəmizin sürətli və uğurlu inkişafını təmin edim. Çünki müasir dünyada inkişaf etmiş ölkələrdə azad medianın səviyyəsi hər bir ölkənin səviyyəsini göstərir... Belə olan halda Azərbaycanda media ilə bağlı məsələlər ən yüksək səviyyədə öz həllini tapmalıdır” (İlham Əliyevin “Jurnalistlərin dostu” mükafatının təqdim etmə mərasimində nitqi, 2013).

Göründüyü kimi, Azərbaycan Prezidenti ölkənin inkişaf prosesinin sürətlənməsində demokratik medianın rolunu yüksək qiymətləndirir və bu inkişafı beynəlxalq standartlar səviyyəsinə çatdırmağı vacib sayır. Prezident bu fikirləri 2015-ci ildə dilə gətirmişdir və həqiqətən də o dövrdə beynəlxalq jurnalistikanın yaradıcılıq prinsipləri lazımi səviyyədə idi. O zamanlar Azərbaycanın qədim diyarı olan Qarabağ Ermənistan tərəfindən işğal edilmişdi və bu işğal illərində ermənilərin Qarabağın şəhər və kəndlərini necə viran qoyduqlarını lazımcına görə bilmirdik. Ermənistanın işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarından dərhal və qeyd-şərtsiz çıxmaqları barədə BMT-nin dörd məlum qərarına Qərb ölkələri və bu ölkələrin “demokratik” mətbuatı heç bir reaksiya vermirdi. Habelə, bu konflikti həll etmək üçün yaradılan Minsk qrupu, bu qrupa daxil olan ABŞ, Fransa, Rusiya kimi güc dövlətləri və onların “demokratik” mətbuatından Azərbaycanın haqq səsinə “əşidən” birinə rast gəlmədik. Azərbaycan öz torpaqlarını işğaldan azad etdi və BMT-nin vəzifəsini özü – heç kimin köməyi olmadan həyata keçirdi. Torpaqları azad etdikdən sonra Minsk qrupuna daxil olan ABŞ və Fransa Azərbaycanın bu qələbəsini işğalçılıq kimi qələmə verməyə çalışdı və çalışmaqdadır. Xüsusilə Fransanın bir sıra qəzet və telekanalları feyk yanaşmaları ilə dünya ictimaiyyətini aldatmağa çalışır. Qərb ölkələrinin – Fransanın, Almaniyanın və digərlərinin media qurumları Azərbaycanı təhdid yazıları ilə beynəlxalq ictimaiyyəti çaşdırmaqla məşğul olmaqdadır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev iştirak etdiyi bütün xarici kürsülərdə Azərbaycanın haqq səsinə dünyaya bəyan etməkdədir və bu gün də bu vəzifəni uğurla davam etdirir. 2024-cü il oktyabrın 1-də Milli Məclisin açılışında çıxış edən Prezident İlham Əliyev bu çıxışın önəmli bir hissəsini müəyyən xarici dairələrin ölkəmizə qarşı hazırladığı planlara, onların mediada apardığı qarayaxma, iftira, böhtan kampaniyalarına həsr edib. Qeyd olunan məsələ ilə bağlı parlamentin sədri Sahibə Qafarova Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiyasının yaradılması haqqında məsələ barədə çıxışında bildirirdi: “Bildiyiniz kimi, ideoloji təhlükəsizlik məsələləri dövlətimizin ərazi bütövlüyü və suverenliyi bərpa edildikdən sonra xüsusi aktuallıq kəsb edib. Xalqımızın tarixi qələbəsi ilə barışa bilməyən qüvvələr Cənubi Qafqaz bölgəsinə daxil olmaq və burada möhkəmlənmək, Azərbaycanın işlərinə qarışmaq cəhdlərindən əl çəkmirlər. Bu səbəbdən ölkəmiz mürəkkəb xarakterli təhlükələrlə üzləşir. Ənənəvi çağırışların qalmaqda davam etdiyi bir şəraitdə yeni, daha məkrli müdaxilə formaları da ortaya çıxır. Bu cür hərəkətlər dövlətimizi daxildən zəiflətməyə, ictimaiyyətin dövlət institutlarına etimadını sarsıtmağa və nəticə etibarilə milli maraqlarımıza xələl gətirməyə, müstəqilliyimizi və ictimai-siyasi sabitliyimizi təhlükə altına almağa yönəlib. Onu da deyim ki, bir sıra hallarda biz üstüörtülü təhdidlər və müdaxilələr ilə qarşılaşırıq, cəmiyyətimiz və dövlətimiz ilə manipulyasiya etmək cəhdləri çoxgedişli təbliğat kampaniyaları – onu biz hamımız yaxşı bilirik – saxta şüarlar ilə pərdələnir” (Qafarova, 2024).

Bir də qeyd edək ki, mətbuatın qərəzsizlik kimi ciddi bir beynəlxalq funksiyaya etinasız qalan Qərb mətbuatı da Qərbin bu qarayaxmalarını təqdir etməkdədir. Qeyd olunan fikirlər Qərb mediasının jurnalistikanın qərəzsizlik, vicdanlılıq, dəqiqlik kimi yaradıcılıq prinsiplərini necə pozduğunu göstərir. Azərbaycan mətbuatı xalqımızın haqq səsinə susdurmaq istəyən böhtançı Qərb mediasının feyk xəbərlərini cavabsız qoymur. Xüsusilə “Xalq qəzeti”, “525-ci qəzet”, “Şərq” qəzeti və “Bakı xəbər” kimi qəzetlər xarici medianın saxta informasiyalarını obyektiv təhlillərlə ifşa edirlər.

Jurnalistikanın yaradıcılıq prinsiplərinə etinasızlıq faktları

XXI əsrin hüquq və azadlıqlar əsri olacağı müxtəlif beynəlxalq kürsülərdən dəfələrlə elan olunsa da, çox təəssüf ki, neokolonializmə qarşı mübarizə məsələləri bəşəriyyət üçün hələ də öz aktuallığını saxlamaqdadır. Üstəlik neokolonializm ənənələrini yaşadanlar, müstəmləkəçilik, sömür-gəçilik siyasətini bu və ya digər üsullarla davam etdirənlər ilk növbədə məhz demokratiyadan, insan hüquq və azadlıqlarından, beynəlxalq hüququn aliliyindən dəm vuran böyük dövlətlərdir.

Bu dövlətlərin başında isə Fransa gəlir. Afrika qitəsində (Niger, Mali, Konqo, Burkina-Faso və s.) mənfur neokolonializm siyasəti iflasa uğramaqda olan Fransa, bu gün həmin siyasətini “Dənizləşir bölgələr” adlandırdığı ərazilərdə davam etdirir. Lakin bunu da qeyd etməliyik ki, Fransa kimi ölkələrin iyrənc neokolonializm siyasətinə qarşı mübarizə hərəkəti artıq get-gedə genişlənməkdədir və bu prosesdə Azərbaycanın fəallığı xüsusilə təqdirəlayiqdir (Hüseynov, 2024).

Azərbaycana qarşı qarayaxmanı həтта Rusiya telekanallarında da görmək olur. Belə qarayaxmalardan birinin müəllifi K.Zatulin Rossiya-24 telekanalındakı çıxışı zamanı Qarabağ erməni separatçılarına dəstək durduğunu bəyan etmişdir. “Şərq” qəzeti “Zatulin rüşvətxor və simasız adamdır” adlı bir yazısında Konstantin Zatulinin keçmiş qondarma rejimin yaradılmasının ildönümü ilə bağlı Qarabağ separatçılarına təbrik ünvanladığı və təxribat xarakterli müraciətində “Rusiyadakı qayğıkeş insanlar” adından çıxış edərək separatçı rejimin keçmiş rəhbərlərinə və əlləri günahsız azərbaycanlıların qanına bulaşmış digər terrorçulara dəstək ifadə etmişdi (Bayramova, 2024). Qeyd edək ki, Zatulin bundan öncə də dəfələrlə Azərbaycan dövlətçiliyinin və xalqının əleyhinə Rusiya telekanallarında bəyanatlar verib.

Aydındır ki, yalan, böhtan xarakterli xəbərlər daha çox sosial mediada özünü göstərir. “Sosial media özü ilə bir sıra təhlükələr gətirir. Ayrı-ayrı fərdlərə, sosial qruplara, dövlətə və cəmiyyətə yönəlmiş bu təhlükələr feyk xəbərlər vasitəsilə yayılır. Sosial mediadan həm də ölkələrin daxili və xarici siyasətinə təsir aləti, kütləvi yönləndirmək, hadisələri dramatikləşdirmək vasitəsi kimi də istifadə olunur” (Nəsirova, Hüseynova, 2023). Əlbəttə, bu platformada saxta xəbərlər də təəccüblü deyil. Çünki sosial şəbəkələrin xəbər platforması hər cür şəxsi mənafeyi olan adamlar tərəfindən də yaradıla bilər və “ideal demokratik məkan” sayılan internetdə buna nəzarət etmək də mümkün deyil. Bəs ənənəvi media, bəs telekanallar və rəsmi internet saytları? Saxta, böhtan dolu xəbərlər bəzən həтта “Euronews”, BBC və s. kimi jurnalistika məktəbləri sayılan telekanallar, Fransanın böhtan dolu “France 2”, “France-24” telekanalları necə? Biz burada daha çox bu seqmentdə özünü göstərən ictimai aşınmalara toxunacağıq. Məsələn, BBC kimi vaxtı ilə obyektiv, qərəzsiz olan bir telekanal Fransada Sarkozinin prezident seçkisi zamanı bu namizədin Qəddafidən aldığı 50 milyon avronu qaytarmaması üçün ona böhtan ataraq belə bir informasiya verdi ki, guya Qəddafi rəhbərlik etdiyi ölkədə 10 min adamı diri-diri torpağa basdırıb. Bu informasiya Qəddafinin qəddarcasına öldürülməsinə “haqq” qazandırdı və təhqiqatlar zamanı məlum oldu ki, bu xəbər BBC-nin uydurması imiş. BBC rəhbərliyi bu yalan xəbərə görə üzr istəsə də, artıq gec idi və telekanal öz imicinə ciddi zərər vurmuşdu.

Belə misalların sayını istənilən qədər artırmaq olar. Amma biz jurnalist yaradıcılığının beynəlxalq prinsiplərinin pozulması ilə bağlı daha yaxın zamanların faktları üzərində dayanmaq istərdik. Belə faktları dünyaya demokratiya dərsi keçən Fransa, ABŞ kimi ölkələrdə həm media sistemində, həm də bu ölkələrin rəhbərlərinin jurnalistlərə sət münasibətlərində görürük. ABŞ-nin “Fox News” kimi nüfuzlu telekanalının dünyaca tanınmış jurnalisti Taker Karlson Rusiya – Ukrayna müharibəsinin baş verməsində və uzun müddət davam etməsində Co Baydeni, Ukraynaya böyük məşşabda siyasi və hərbi dəstək göstərməkdə günahlandırmasına görə telekanaldan uzaqlaşdırılmışdır (Dunayevskiy, 2023). Bu gün Taker Karlson müstəqil bloger kimi fəaliyyət göstərir. V.Putin kimi dövlət başçısından aldığı müsahibə iki gündə iki milyarddan çox izləyici qazanıb və s.

Demokratiyadan dəm vuran Co Baydenin “Fox News”un daha bir jurnalistini necə təhqir etdiyini xarici media qurumlarına istinadən təqdim edən Modern.az-ın bir faktına diqqət edək: “Fox News”un müxbiri Piter Duss ABŞ prezidentindən “İnflyasiya ilə bağlı sualları cavablandırarsınız mı? Sizcə, aralıq seçkilərdə inflasiya siyasi öhdəlikdirmi?” deyə soruşub. Daha sonra jurnalistlər məsləhətləşmə üçün binadan çıxarılıb. Bu zaman mikrofonun qapalı olduğunu düşünən Bayden jurnalistə söyüş söyüb və onu təhqid edib” (İsmayılov, 2022). ABŞ-nin sabiq prezidenti

Donald Trampın jurnalistlərə münasibətini ifadə edən kobud rəftarından daha bir fakta diqqət edək: Tramp ilə "CNN" telekanalının müxbiri Cim Akosta arasındakı mübahisə seçkidən sonra təşkil edilən toplantıda baş verib. Belə ki, "CNN"-nin onun haqqında mütəmadi olaraq mənfi rəylər və yalan xəbərlər verdiyini deyən Tramp müxbirin qaçqınlarla bağlı sualına əsəbiləşərək cavab verib: "Dürüstcə deməliyəm ki, qoy mən ölkəni idarə edirəm. Siz də CNN-ni işə salın. Və sən yaxşı işləsən, reytinglər daha yüksək olacaq", – deyərək Tramp əlavə edib. O, "CNN"-nin müxbirinə "Sən bərabad insansan, "CNN" üçün işləməməlisən" ifadələrini işlədib (Ədalət, 2020).

Biz bu yerdə Fransa mətbuatının beynəlxalq jurnalistikanın qərəzsizlik kimi vacib bir yaradıcılıq prinsipini məhz Azərbaycana qarşı yazılarında necə pozduğunu təsdiq edən faktlarına diqqət yönəltmək istərdik. Belə ki, azərbaycanlı ekologiya fəallarının Xankəndi-Laçın yolunda keçirdiyi son etiraz aksiyası haqqında 2022-ci ilin dekabr ayında məqalə dərc edən Fransanın "La Monde" qəzeti öz təhlilində həqiqəti söyləməyi "unudaraq", Azərbaycanı əsassız şəkildə "humanitar fəlakət" yaratmaqda ittiham edib. Nəşr həmçinin Azərbaycanın guya Laçın yolunu "işğal etdiyini" bəyan edib, bu yoldan humanitar yüklərin və təcili yardım maşınlarının sakit şəkildə keçməsinə, fəalların keçirdiyi etiraz aksiyasının isə Azərbaycanın təbii sərvətlərinin talanmasına, ətraf mühitə ziyan vurulmasına qarşı yönəldiyinə toxunmamağa üstünlük verib (Oqtay, 2023). Daha bir media qurumunda <https://www.lagazetteaz.fr> xəbər saytında "Fransa xalqı Senatda Azərbaycana qarşı qətnamə layihəsi əleyhinə səbərbər olunur" (Fransa mediasında xalqın Azərbaycana qarşı qətnamə layihəsinin əleyhinə olmasından bəhs edilib, 2022) sərlövhəli məqalə yerləşdirərək əsl həqiqətə etinasız şəkildə birbaşa öz qərəzli mövqeyini ortaya qoymuşdur. Bununla kifayətlənməyən Fransa daha da irəli gedərək beynəlxalq əhəmiyyətli 33-cü Yay Olimpiya Oyunlarının açılış mərasimində Azərbaycanla qarşı təxribat xarakterli davranışla bağlı Fransanın "France 2" telekanalında açılış mərasimində canlı yayın zamanı aparıcılar Azərbaycan idmançılarına qarşı təxribat xarakteri daşıyan ifadələr səsləndirməkdən çəkinməyiblər (Cəlilova, 2024).

Fransa mətbuatı Azərbaycan dövlətini hədəfə almaqda, bütövlükdə respublikamız əleyhinə mənfi beynəlxalq rəy formalaşdırmaqdadır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2024-cü il oktyabrın 4-də Cəbrayılın işğaldan azad olunmasının ildönümü münasibətilə Cəbrayıla köç etmiş sakinlərlə görüşündə Fransa, ABŞ, Almaniya kimi ölkələrin Azərbaycana qarşı qərəzli mövqelərini ciddi mesajlarla tənqid etmişdir. Bu çıxışında Prezident İlham Əliyev Qərbin Azərbaycana qarşı mətbuatda qərəzli təbliğat hədəflərində xüsusilə gənclərə yönəlik saxta faktlar üzərində dayanaraq demişdir: "Bu gün antiazərbaycan qüvvələrin əsas hədəfi gənc nəsillərin şüurudur. Ona təsir etməyə çalışırlar. Ona görə də Azərbaycana qarşı olmazın yalanlarını uydururlar, tirajlayırlar, öz mətbuatlarında, öz dırnaqarası qeyri-hökumət təşkilatlarında" (İlham Əliyevin Cəbrayıl şəhərində inşa olunan yaşayış kompleksinin açılışında nitqi, 2024).

Nəticə

Bizə elə gəlir ki, Qərb mətbuatının tamamilə ideoloji istiqamətə yönəlməsi, hər bir dövlətin tərkibində fəaliyyət göstərən media sisteminin xəbərlərə yalnız öz ölkəsinin maraqları ilə yanaşması, bununla da beynəlxalq jurnalistikanın qəbul edilmiş bütün demokratik yaradıcılıq prinsiplərini bilərəkdən və kobud şəkildə pozması ilə bağlı bu faktlar da kifayət edər.

Faktlar göstərir ki, bizim milli jurnalistikamızın Azərbaycanın yeni müstəqillik dövrünün ilk illərində həvəslə qəbul etdiyi Qərb modelləri bu gün iflasa uğramaqdadır. Bəs belədə kimə, nəyə söykənməliyik? Bu sualın aydın bir cavabı var: Milli klassik jurnalistikamızın bəzən unutduğumuz yaradıcılıq prinsiplərinə, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyli, Ömər Faiq Nəmanzadə, Əhməd bəy Ağaoğlu və saymaqla bitməyən klassik jurnalistlərimizə. Çünki Azərbaycanın klassik mətbuatı jurnalistikanın beynəlxalq yaradıcılıq prinsiplərinin vacib saydığı konsepsiyasını milli istiqamətdə daha da inkişaf etdirərək bu günümüz üçün dərs almalı məktəb səviyyəsinə yüksəltmişdir.

Ədəbiyyat

1. Bayramova, Ş. (2024, 8 avqust). *Zatulin rüşvətxor və simasız adamdır*. Şerq.az. <https://sherg.az/siyaset/272796>
2. Cəlilova, G. (2024, 29 iyul). *Fransa televiziyası Azərbaycana qarşı açıq-aşkar irqçi təbliğat apardı...* Baki-xeber.com. <https://baki-xeber.com/14765-fransa-televiziyasi-azerbaycana-qarsi-aciq-askar-irqci-tebligat-apardi.html>
3. Dunayevskiy, I. (2023, 9 may). *V SSHA nazvali pritçini uvolneniya populyarnogo televdushego Takeru Karlsona*. Rg.ru. <https://rg.ru/2023/05/10/karlson-uvolen-za-kritiku-ukrainy.html>
4. Ədalət, K. (2020, 14 aprel). *Tramp jurnalisti təhqir etdi: Yalançı, üz qarası...* Axar.az. <https://axar.az/news/planet/460874.html>
5. *Fransa mediasında xalqın Azərbaycana qarşı qətnamə layihəsinin əleyhinə olmasından bəhs edilib*. (2022, 10 noyabr). <https://www.lagazetteaz.fr/news/politique/10118.html>
6. *Heydər Əliyev və milli mətbuat*. (2023). Elm və təhsil.
7. Hüseynov, Ə. (2024, 5 aprel). *Azərbaycanın neokolonializmin əleyhinə olan qüvvələri birləşdirməsi uğurlu taktikadır*. Newscenter.az. <https://newscenter.az/2024/04/05/azerbaycanin-neokolonializmin-eleyhine-olan-quvveleri-birlesdirmesi-ugurlu-taktikadir.html>
8. Xəlilov, S. (2001). *Lider, Dövlət, Cəmiyyət*. Azərbaycan Universiteti.
9. İsmayılov, A. (2022, 25 yanvar). *Bayden jurnalisti təhqir etdi*. Modern.az https://modern.az/dunya/328420/bayden-jurnalisti-tehqir-etdi-video/site_url/lang/news/cat/72
10. Qafarova, S. (2024, 30 sentyabr). *Aia.az*. <https://aia.az/95205-spiker-ideoloji-tehlukesizlik-meseleleri-dovletimizin-erazi-butovluyu-ve-suverenliyi-berpa-edildikden-sonra-xususi-aktualliq-kesb-etmisdir.html>
11. Məmmədli, C. (2013). *Jurnalistikanın nəzəriyyəsi və təcrübəsi*. Təhsil.
12. Nəsirova, A., Hüseynova, X. (2023). *Mediada saxta xəbərlər: yayılma səbəbləri və onunla mübarizə üsulları*. Qanun.
13. Oqtay, N. (2023, 11 yanvar). *Fransa mətbuatının qərəzli mövqeyi: Azərbaycana qarşı təxribat xarakterli yazıların arxasında nə dayanır?* Report.az. <https://report.az/analitika/fransa-metbuatinin-qerezli-movqeyi-azerbaycana-qarsi-texribat-xarakterli-yazilarin-arxasında-ne-dayanır/>
14. *İlham Əliyevin Cəbrayıl şəhərində inşa olunan yaşayış kompleksinin açılışında nitqi*. (2024, 4 oktyabr). President.az. <https://president.az/az/articles/view/67016>
15. *İlham Əliyevin "Jurnalistlərin dostu" mükafatının təqdim etmə mərasimində nitqi*. (2013, 24 noyabr). President.az. <https://president.az/az/articles/view/10428>
16. Sibert, F., Piterson, T., & Shramm, U. (1998). *Chetyre teorii pechaty*. Vagrius.